

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับบ่มเพาะนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*

THE DEVELOPMENT OF A TRAINING CURRICULUM TO IMPROVE CRITICAL LISTENING AND WATCHING SKILLS FOR INCUBATING THE STUDENT TEACHER OF LOEI RAJABHAT UNIVERSITY

สุธาสินี ธนัฐนิตินันท์

Suthasinee Thanutnutinun

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เลย ประเทศไทย

Faculty of Education, Loei Rajabhat University, Loei, Thailand

Corresponding author E-mail: namsom.lru@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ 2) ศึกษาผลของการใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นต่อระดับทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ และ 3) ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม และความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับครู จำนวน 60 คน จาก 2 หมู่เรียน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม รูปแบบการวิจัยและพัฒนา เครื่องมือเก็บข้อมูล ประกอบด้วย แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน หลักสูตรฝึกอบรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าประสิทธิภาพ และดัชนีประสิทธิผล ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนได้รับการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบ 6 ด้าน และจัดเป็น 4 หน่วย การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเป็นลำดับ โดยมีค่า IOC เฉลี่ยรวม 0.85 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก 2) คะแนนเฉลี่ยหลัง การฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ และผลลัพธ์ $(E_1/E_2) = 87.3/87.8$ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และ 3) ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) ด้านข้อมูลเชิงคุณภาพ นักศึกษาเสนอให้เพิ่มเวลาในการอภิปรายกลุ่ม และเพิ่มความหลากหลายของกรณีศึกษา ตลอดจนเพิ่มการใช้สื่อดิจิทัล

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม, ทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ, นักศึกษาครู

Abstract

The objectives of this research were to: 1) Develop a training curriculum to enhance critical listening and viewing skills, 2) Examine the effects of the developed curriculum on student teachers'

*Received December 6, 2025; Revised December 26, 2025; Accepted December 29, 2025

critical listening and viewing skills, and 3) Evaluate the appropriateness of the curriculum and the satisfaction of student teachers participating in the training program by using a mixed methods research design. The sample consisted of 60 first-year student teachers from two classes in the Faculty of Education Participants were first-year teacher education students enrolled in the courses Thai for Communication for Teachers and English for Communication for Teachers. The sample was selected using cluster random sampling. This was a research and development (R&D). The research instruments included pre-test and post-test, the training curriculum, and a satisfaction questionnaire. Quantitative data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, efficiency indices (E_1/E_2), and effectiveness index (E.I.), while qualitative data obtained from experts' recommendations and students' reflections were analyzed using content analysis. The findings were as follows: 1) The developed training curriculum consisted of six components: principles, and it was organized into four sequential modules Expert validation indicated an overall IOC average of 0.85, rated as highly appropriate, 2) The post-test mean score was significantly higher than the pre-test mean score at the .05 level. The efficiency of process and product (E_1/E_2) was 87.3/87.8, surpassing the standard, and 3) The evaluation of the curriculum's appropriateness by experts indicated a very high level of suitability, covering all components. The overall satisfaction of student teachers was at a high level ($\bar{X} = 4.18$). Qualitative findings suggested that student teachers recommend extending the time for group discussions, increasing the diversity of case studies, and incorporating more digital media.

Keywords: Training Curriculum, Critical Listening and Viewing Skills, Student Teachers

บทนำ

การพัฒนาทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นการใช้การคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง และวินิจฉัย ความน่าเชื่อถือของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น ที่ความสารถอย่างเป็นระบบ ประเมินคุณค่าและ ประโยชน์ผ่านการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ (กาญจนา ตันโพธิ์, 2563) ถือเป็นความสามารถที่ต้องได้รับการส่งเสริม เพื่อให้เชื่อมโยงไปสู่ทักษะการสื่อสารอื่น เนื่องจากมนุษย์เราต้องใช้ทักษะการสื่อสารในการแสดงถึงความต้องการ ของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยต้องอาศัยทักษะดังกล่าวเพื่อพัฒนาตนเองใน ด้านการเรียน เช่น การฟังการดูอาจารย์ผู้สอนบรรยายประกอบสื่อต่าง ๆ ตลอดจนการฟังและดูในมิติอื่น ๆ ของชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นทักษะที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาในกลุ่ม นักศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาคณะครุศาสตร์ที่มีเป้าหมายชัดเจน คือ เมื่อสำเร็จการศึกษา แล้วมีความประสงค์จะประกอบอาชีพครูในอนาคต ต้องหมั่นสะสมประสบการณ์ด้วยการฟังและการดูอย่างเป็นนิจ เพื่อสะสมองค์ความรู้ในการถ่ายทอดให้ผู้เรียนต่อไป สอดคล้องกับสมรรถนะบัณฑิตนักศึกษาคณะครุศาสตร์ราชภัฏ ทั้ง 38 แห่งทั่วประเทศ ที่ได้กำหนดสมรรถนะ 17 สมรรถนะ เรื่องรูปแบบร่วมในการผลิตบัณฑิตและพัฒนาครูฐาน สมรรถนะเพื่อพัฒนากำลังคนสำหรับศตวรรษที่ 21 (PTRU Model: Professional Teacher of Rajabhat University) โดยในสมรรถนะที่ 6 ชื่อสมรรถนะว่า “สื่อสารอย่างมีกลยุทธ์” (กองบรรณาธิการประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2566) มีคำจำกัดความที่ว่า สามารถสื่อสารได้ทุกสถานการณ์อย่างหลากหลาย โดยใช้ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย ภาษาอังกฤษอย่างถูกต้อง และถ่ายทอดสู่ผู้เรียนให้เกิดทักษะในการสื่อสารได้ สามารถสื่อสารเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย (นภวรรณ ขาติมนตรี และคณะ, 2568) ภายใต้การกำหนดสมรรถนะ 3R 8C ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ในฐานะที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายงานวิชาการและประกันคุณภาพ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้นำสมรรถนะดังกล่าวมาใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนผลิตนักศึกษาครู เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยสามารถผลิตและพัฒนาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มจากการนำมาประยุกต์กับนักศึกษาทุกชั้นปี และได้กำหนดอัตลักษณ์นักศึกษาครูในมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยร่วมกันทุกภาคส่วนว่า “บ่มเพาะความเป็นครู รอบรู้ด้านงานสอน เป็นนักรบวัตรกร เอื้ออาทรต่อสังคม” ในวรรคแรกนั้นเป็นคำสำคัญของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ได้กำหนดสมรรถนะที่สำคัญ คือ “การสื่อสารอย่างมีกลยุทธ์” จากนั้นนำมาวางแผนแทรกกิจกรรมและรายวิชาเพื่อให้ได้สมรรถนะตามเป้าหมายอย่างแท้จริง และในปีการศึกษา 2567 นั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และคณะครุศาสตร์ได้ปรับปรุงหลักสูตรเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 โดยหมวดวิชาศึกษาทั่วไปได้ปรับเปลี่ยนรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (วิชาบังคับ) เป็นรายวิชาภาษาอังกฤษดิจิทัล (วิชาเลือก) ในหมวดวิชาเฉพาะด้าน กลุ่มวิชาชีพครู มีวิชาที่เกี่ยวข้องกับทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารอยู่เพียงวิชาเดียว ได้แก่ วิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับครู (วิชาบังคับ 3 หน่วยกิต) เรียนทั้งหมดไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต ฉะนั้นแล้วตั้งแต่ปีการศึกษา 2567 เป็นต้นไป นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จะได้เรียนเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะภาษาไทยที่เป็นวิชาบังคับอยู่เพียง 3 หน่วยกิตเท่านั้น ซึ่งจะแบ่งภาคเรียนวิชาภาษาไทยครึ่งภาคเรียนแรก และวิชาภาษาอังกฤษในครึ่งภาคเรียนหลัง (คณะครุศาสตร์, 2566) สอดคล้องกับการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562 มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เรื่องสมรรถนะที่ต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมในด้านทักษะการสื่อสารด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน จากปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาทำให้ผู้สอนได้ให้ความเห็นตรงกันว่า ทักษะการฟังเพื่อการสื่อสารเป็นทักษะที่นักศึกษาคิดว่าไม่ต้องการฝึกฝน เนื่องจากมีการใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม พบว่า นักศึกษายังประสบปัญหาในการฟังเพื่อจับใจความสำคัญและการนำเสนอไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากไม่สามารถจดจ่อกับการฟังและการดูสื่อเกี่ยวกับความรู้ได้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ขาดความสนใจในการแยกแยะข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากเรื่องที่ฟังและดู อีกทั้งมักตีความข้อมูลที่ได้จากสื่อสังคมออนไลน์โดยปราศจากการไตร่ตรอง และยังพบพฤติกรรม การรับสารโดยไม่วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของสื่อ รวมทั้งนำมาอ้างอิงโดยขาดวิจารณญาณ แม้สื่อเทคโนโลยีจะมีความก้าวหน้าเพียงใดก็ตาม แต่การนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลก็ยังคงมีความจำเป็นต้องผ่านการวิเคราะห์ วิจัย ประเมินค่าความน่าเชื่อถือของสื่อที่ฟังและดูก่อน โดยสองทักษะนี้เป็นทักษะที่ต้องใช้งานควบคู่กัน ตาหู ฟัง มีกระบวนการทำงานคล้ายกันและต้องผ่านการประมวลความคิดทางสมองเช่นเดียวกัน (ปัจจุรี ศรีโชค และคณะ, 2567) ซึ่งผู้วิจัยเป็นหนึ่งในผู้สอนในรายวิชานี้เช่นเดียวกันโดยมีความเห็นที่สอดคล้องกันทุกประการ ตรงกับทักษะในการบ่มเพาะความเป็นครูที่ถูกกำหนดเป็นสมรรถนะของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ เรื่อง Communication information and media literacy หรือทักษะในการสื่อสารข้อมูล และการรู้เท่าทันสื่อ (คณะครุศาสตร์, 2567)

แม้ว่าวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยจะลดลง แต่ทักษะภาษาไทยของนักศึกษา ยังคงต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมความเป็นครูในรอบด้าน โดยเฉพาะนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นครูที่มีสมรรถนะและคุณลักษณะตามที่กำหนด โดยวิธีการส่งเสริมและพัฒนา เช่น แบบฝึกหัดเพิ่มเติม หรือการสอนซ่อมเสริมท้ายคาบ อาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณในระยะยาว ทั้งนี้ วิธีการฝึกอบรมสามารถเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กมลรัตน์ วงศ์ถามาตย์ ระบุว่า ประสิทธิภาพของหลักสูตรที่เกิดกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทำให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะการสอนคิดวิเคราะห์ (กมลรัตน์ วงศ์ถามาตย์, 2562) เช่นเดียวกับ แพรธารทอง อุดมกัน พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมช่วยในการพัฒนาประสิทธิภาพทางการเรียนของผู้เรียน (แพรธารทอง อุดมกัน, 2564) ผู้เรียนมีผลการฟังอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนดีกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน และ

มีทัศนคติที่ดีมากต่อการใช้สื่อนี้ โดยรวมแล้ว สื่อดังกล่าวช่วยยกระดับทักษะการฟังอย่างมีวิจารณญาณและได้รับการยอมรับจากผู้เรียน และสอดคล้องกับ นภาพรณ ัญญา ที่ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการออกแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครู พบว่า ผู้เข้าการอบรมมีทักษะการออกแบบการเรียนรู้ และและ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (นภาพรณ ัญญา, 2564) จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารอย่างมีกลยุทธ์ตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และมาตรฐานบัณฑิตครูในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับบ่มเพาะนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ถือเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ต่อยอดทางวิชาชีพครู อีกทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นต่อระดับทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครู
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม และความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เพื่อขออนุญาตเข้าดำเนินการวิจัยกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด
2. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ ผลการสอบย้อนหลังที่เกี่ยวข้องกับการฟังและการดูเพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตร
3. ประสานกับอาจารย์ผู้สอนรายวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่สำหรับการเก็บข้อมูล

ระยะที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

1. จัดทำร่างเอกสารหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยกำหนดโครงสร้างหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรม แผนการจัดการเรียนรู้ และสื่อประกอบการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน
2. นำร่างหลักสูตรเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้แก่ 1) อาจารย์ผู้สอนภาษาไทย ที่มีประสบการณ์การสอนในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารที่มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี 2) ครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีประสบการณ์ด้านการสอนภาษาไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี 3) อาจารย์ผู้สอนกลุ่มวิชาชีพครู ซึ่งจบการศึกษาด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา มีประสบการณ์ในการสอนวิชาการวัดและประเมินผลมาไม่น้อยกว่า 5 ปี 4) อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนที่จบการศึกษาในด้านที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอน หรือมีประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี และ 5) อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ ที่มีประสบการณ์ในการออกแบบสื่อประกอบการเรียนรู้

หรือสื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี ดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้อง โดยใช้แบบฟอร์มประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น (ประกอบด้วย ทั้งข้อคำถามมาตราส่วนและข้อคำถามปลายเปิดเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ)

3. ปรับปรุงหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ พร้อมคู่มือการใช้สำหรับผู้สอนหรือวิทยากร

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาเดียวกัน จำนวน 60 คน จาก 2 หมู่เรียน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) การทดลองใช้ดำเนินการตลอดระยะเวลา 4 สัปดาห์ รวม 12 ชั่วโมง โดยจัดกิจกรรมครบทั้ง 4 หน่วยการเรียนรู้ และเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Pre-Post Test, แบบสอบถามความพึงพอใจ) และเชิงคุณภาพ (ข้อเสนอแนะของผู้เรียน และการสังเกตพฤติกรรม)

1. การชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความยินยอม โดยผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินงาน และสิทธิของผู้เข้าร่วม พร้อมแจกเอกสารแสดงความยินยอมให้ลงนามโดยสมัครใจ

2. การเก็บข้อมูลก่อนการฝึกอบรม (Pre-test) เป็นการใชแบบทดสอบวัดทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อวัดระดับทักษะของกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้ารับการฝึกอบรมจากนั้นตรวจให้คะแนนและบันทึกผลเพื่อนำไปวิเคราะห์

3. การดำเนินการฝึกอบรม ประกอบด้วย 1) ใช้เอกสารหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นเป็นแนวทางดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ผู้วิจัยจัดทำบันทึกภาคสนาม (Field Notes) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ความสนใจ และปฏิสัมพันธ์ของผู้เข้าอบรม เพื่อเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบการวิเคราะห์ และ 3) วิจัยเชิงทดลองในลักษณะ One-Group Pretest-Posttest Design โดยใช้กลุ่มนักศึกษาครูเพียงกลุ่มเดียวและทำการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรม

ระยะที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

1. การเก็บข้อมูลหลังการฝึกอบรม (Post-test) โดยจัดสอบซ้ำโดยใช้แบบทดสอบเดียวกับ Pre-test เพื่อเปรียบเทียบผลและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของระดับทักษะ

2. การประเมินความพึงพอใจ โดยทำการแจกแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูต่อหลักสูตรฝึกอบรมครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ เนื้อหาและกิจกรรม กระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้ดำเนินการฝึกอบรม และความพึงพอใจโดยรวม แบบสอบถามที่มีคำตอบมาตราส่วน 5 ระดับ และคำถามปลายเปิดเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากนั้นรวบรวม ตรวจสอบความครบถ้วน และบันทึกผล

3. การจัดเก็บและรักษาข้อมูล โดยจัดเก็บข้อมูลทั้งหมดในรูปแบบเอกสารและไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ พร้อมทั้งรักษาข้อมูลอย่างปลอดภัยและเป็นความลับ เพื่อคุ้มครองสิทธิของนักศึกษาผู้เข้าร่วม และใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย กลุ่ม B จำนวน 8 หมู่เรียน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนในรายวิชา ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2567) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 240 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเดียวกัน จำนวน 60 คน จาก 2 หมู่เรียน กลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นนักศึกษาชั้นปีแรกที่กำลังอยู่

ในช่วงปรับพื้นฐานการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะการสื่อสาร หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจึงมีความเหมาะสมต่อกลุ่มนี้มากที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ มี 3 ประเภท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. เอกสารหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อนำมาใช้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามกระบวนการ R&D และกรอบองค์ประกอบหลักสูตร 6 ด้าน นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง โดยใช้แบบฟอร์มตรวจสอบ ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ค่าเฉลี่ยรวม 0.85 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก และได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. แบบทดสอบวัดทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก ครอบคลุม 4 ด้าน ของทักษะการฟังและการดู ใช้วัดผลก่อนและหลังการฝึกอบรม พร้อมวิเคราะห์ค่าความยากง่าย อำนาจจำแนก และความเชื่อมั่น (KR-20) ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ค่า $p = 0.38 - 0.80$ (เฉลี่ย ≈ 0.67) ค่า $r = 0.25 - 0.36$ (เฉลี่ย ≈ 0.30) ค่า KR-20 = 0.82 ระดับ “ดีมาก” คัดเลือกใช้จริง 30 ข้อ

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งมีคำตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ เนื้อหาและกิจกรรม กระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้ดำเนินการฝึกอบรม และความพึงพอใจโดยรวม ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.76 - 0.92 ค่าเฉลี่ยรวม 0.85 ระดับ “เหมาะสมมาก” และค่าความเชื่อมั่น $\alpha = 0.84$ ระดับดีมาก

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู การวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 วิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อระบุงบองค์ประกอบหลักของหลักสูตร

1.2 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินร่างหลักสูตร โดยคัดแยกข้อคิดเห็นออกเป็นหมวดหมู่ เช่น ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อ และด้านการประเมินผล

1.3 นำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาสรุปและปรับปรุงร่างหลักสูตรให้สมบูรณ์ พร้อมจัดทำเอกสารหลักสูตรฉบับสมบูรณ์และคู่มือการใช้

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาผลของการใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่ส่งเสริมทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครู การวิเคราะห์ในส่วนนี้ใช้สถิติเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลจากการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม (Pre-test และ Post-test) ในกรณีที่พบแบบทดสอบไม่สมบูรณ์ จะไม่ถูกนำมาวิเคราะห์ เพื่อรักษาความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

2.2 คำนวณค่าระดับทักษะเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรม

2.3 ใช้สถิติ t-test for Dependent Samples เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรมว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินว่าผลที่แตกต่างมีความสำคัญในเชิงสถิติหรือไม่

2.4 คำนวณดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตร (Effectiveness Index: E.I.) เพื่อวัดระดับการพัฒนาทักษะของผู้เรียนหลังจากผ่านการฝึกอบรม

2.5 คำนวณค่า E_1/E_2 ของหลักสูตร โดย E_1 หมายถึง ค่าเฉลี่ยคะแนนจากกิจกรรมระหว่างเรียนในแต่ละหน่วย และ E_2 หมายถึงค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (Post-test) ทั้งหลักสูตร โดยเกณฑ์พิจารณา 80/80

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม และความพึงพอใจของนักศึกษาครูต่อการเข้าร่วมกิจกรรม การวิเคราะห์ในส่วนนี้ประกอบด้วยการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 วิเคราะห์คะแนนจากแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูต่อหลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.2 แปลผลตามเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรม ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ ดังนี้ 1.00 - 1.49 (พึงพอใจน้อยที่สุด) 1.50 - 2.49 (พึงพอใจน้อย) 2.50 - 3.49 (พึงพอใจปานกลาง) 3.50 - 4.49 (พึงพอใจมาก) 4.50 - 5.00 (พึงพอใจมากที่สุด) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 5260)

ผลการวิจัย

1. ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งหลักสูตรฉบับสมบูรณ์สามารถดาวน์โหลดได้จาก QR Code ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 หลักสูตรฝึกอบรมฉบับสมบูรณ์

จากภาพที่ 1 เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระ 4) วิธีการฝึกอบรม 5) สื่อประกอบการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล โดยจัดเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเป็นลำดับ ได้แก่ 1) ฟังและดูอย่างเข้าใจ 2) วินิจฉัยเรื่องที่ฟังและดูได้เหมาะสม 3) ตีความและประเมินค่าเรื่องที่ฟังและดูได้น่าชื่นชม และ 4) เียบคมในการใช้ประโยชน์จากเรื่องที่ฟังและดู ผลการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า ค่า IOC เฉลี่ยรวม 0.85 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ผู้ทรงคุณวุฒิยังได้เสนอแนะให้ปรับถ้อยคำของจุดมุ่งหมายให้กระชับและวัดผลได้จริง เพิ่มกิจกรรมวิเคราะห์สถานการณ์จริง เช่น คลิปข่าวและกรณีศึกษา และปรับใบงานให้น่าสนใจมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะเหล่านี้มาปรับใช้ในหลักสูตรฉบับสมบูรณ์

2. ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลของการใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นต่อระดับทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครู

ตารางที่ 1 ผลทดสอบค่าทีของคะแนนก่อน-หลังการฝึกอบรม (N = 60, คะแนนเต็ม = 30)

การทดสอบ	N	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด	t	df	Sig. (2-tailed)
ก่อนเรียน (Pre-test)	60	19.97	2.87	15	25			
หลังเรียน (Post-test)	60	26.35	2.38	23	30	36.18	59	< .001*

ผลต่างเฉลี่ย (Post-Pre) = 6.38 (S.D. ของผลต่าง = 1.37); 95% CI ของผลต่าง = [6.03, 6.74]; ขนาดอิทธิพลแบบกลุ่มคู่ = 4.67

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรม ($\bar{X}$ = 26.35) สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ($\bar{X}$ = 19.97) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตร (Effectiveness Index: E.I.) ผู้วิจัยคำนวณ E.I. โดยเปรียบเทียบส่วนต่างคะแนนเฉลี่ยก่อน-หลังเรียน กับส่วนต่างระหว่างคะแนนเต็มกับค่าเฉลี่ยก่อนเรียน กล่าวคือ E.I. จะวัดความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของนักศึกษาพัฒนาขึ้นจากจุดเริ่มต้น (Pre-test) ไปได้กี่ส่วนของโอกาสที่ยังเหลืออยู่จนถึงคะแนนเต็ม โดยก่อนเรียน นักศึกษามีค่าเฉลี่ย 19.97 จากคะแนนเต็ม 30 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเพิ่มเป็น 26.35 ส่วนต่างคะแนนที่นักศึกษาทำได้เพิ่มขึ้น 6.38 คะแนน ส่วนต่างที่ยังเหลือจากก่อนเรียนไปถึงคะแนนเต็ม 10.03 คะแนน ดังนั้น นักศึกษาได้พัฒนาขึ้น $6.38/10.03 \approx 0.64$ หรือ ร้อยละ 64 ของโอกาสทั้งหมดที่เหลือจากคะแนนก่อนเรียนไปสู่คะแนนเต็ม โดย ค่า E.I. ≥ 0.50 ถือว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์ (E_1/E_2)

รายการพิจารณา	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$)	คิดเป็นร้อยละของหน่วย
รวมกิจกรรมระหว่างเรียน (E_1)	40	34.90	87.3
ผลรวมหลังเรียน (E_2)	30	26.35	87.8

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์ (E_1/E_2) = 87.3/87.8 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 อย่างชัดเจน

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ นักศึกษาสะท้อนว่ากิจกรรมที่ชอบมากที่สุดคือ การวิเคราะห์ข่าวและการอภิปรายกลุ่ม เพราะช่วยฝึกการคิดเชิงวิพากษ์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนและการฝึกสอนจริง

3. ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ความเหมาะสมของหลักสูตรและความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรม

ตารางที่ 3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (n = 5)

ด้านการประเมิน	ช่วงค่า IOC	ค่า IOC เฉลี่ย	การแปลผล
1. หลักการของหลักสูตร	0.80 - 1.00	0.93	เหมาะสมมาก
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	0.60 - 0.93	0.78	เหมาะสม

ตารางที่ 3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ) (n = 5)

ด้านการประเมิน	ช่วงค่า IOC	ค่า IOC เฉลี่ย	การแปลผล
3. เนื้อหาสาระ	0.60 - 1.00	0.85	เหมาะสมมาก
4. วิธีการฝึกอบรม	0.70 - 1.00	0.88	เหมาะสมมาก
5. สื่อประกอบการเรียนรู้	0.70 - 1.00	0.86	เหมาะสมมาก
6. การวัดและประเมินผล	0.70 - 1.00	0.85	เหมาะสมมาก
รวมทั้งฉบับ	0.60 - 1.00	0.85	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีค่า IOC เฉลี่ยรวม 0.85 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม (n = 60)

รายการพิจารณา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ
1. หลักการของหลักสูตร	4.08	0.60	มาก
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.20	0.56	มาก
3. เนื้อหาสาระ	4.14	0.59	มาก
4. วิธีการฝึกอบรม	4.18	0.58	มาก
5. สื่อประกอบการเรียนรู้	4.28	0.55	มาก
6. การวัดและประเมินผล	4.18	0.57	มาก
7. ความพึงพอใจโดยรวมและผลลัพธ์	4.23	0.56	มาก
รวมทั้งฉบับ	4.18	0.56	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครุมีค่าเฉลี่ยรวม 4.18 อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ นักศึกษาเสนอให้เพิ่มเวลาในการอภิปรายกลุ่มและเพิ่มความหลากหลายของกรณีศึกษา ตลอดจนเพิ่มการใช้สื่อดิจิทัล เช่น อินโฟกราฟิกและคลิปสั้น ซึ่งสะท้อนว่าผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและต้องการพัฒนาทักษะนี้ต่อไปในอนาคต

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความครบถ้วนตามกรอบมาตรฐานการพัฒนาหลักสูตร โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหาสาระ 4) วิธีการฝึกอบรม 5) สื่อประกอบการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการออกแบบที่เป็นระบบ มีการจัดวางโครงสร้างที่เชื่อมโยงกันอย่างสมดุล และสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายเชิงวิชาการและบริบทของนักศึกษาครูได้อย่างเหมาะสม ส่วนผลการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน พบว่า หลักสูตรมีค่า IOC รวม 0.85 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ครอบคลุมทุกด้าน โดยเฉพาะด้านหลักการ เนื้อหา และวิธีการฝึกอบรมที่ได้คะแนนสูง โดยการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เนื่องจากสามารถสร้างหลักสูตรที่มีองค์ประกอบครบถ้วน เชื่อมโยงทุกส่วนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับทฤษฎีและกรอบแนวคิดที่ศึกษาไว้ ตอบสนองต่อบริบทจริงของนักศึกษาครู และได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิว่า มีคุณภาพในระดับสูง ทำให้หลักสูตรนี้มีความพร้อมสำหรับการนำไปทดลองใช้จริง และสามารถเป็นแบบอย่างในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอื่น ๆ ได้ต่อไป สอดคล้องกับแนวคิด

ของ กมลรัตน์ วงศ์ถามาตรย์ ที่ได้กล่าวว่าประสิทธิผลของหลักสูตรที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทำให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะการสอนคิดวิเคราะห์ (กมลรัตน์ วงศ์ถามาตรย์, 2562) เช่นเดียวกับ แพรธารทอง อุดมกัน พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมช่วยในการพัฒนาประสิทธิภาพทางการเรียนของผู้เรียนเช่นเดียวกัน ดังนั้นการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้จึงบรรลุตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ทั้งในมิติความครบถ้วนทางทฤษฎี (แพรธารทอง อุดมกัน, 2564)

2. ผลของการใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นต่อทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครู

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาครูที่เข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมมีคะแนนทดสอบหลังเรียน (Post-test) สูงกว่าก่อนเรียน (Pre-test) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถยกระดับทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณได้จริง นอกจากนี้ ค่าประสิทธิผลของหลักสูตร (E_1/E_2) และดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) ก็อยู่ในเกณฑ์สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมและบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่หลักสูตรตั้งเป้าไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อธิบายได้ว่าผลสัมฤทธิ์ที่เพิ่มขึ้นหลังการอบรม ผลการทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า นักศึกษาครูมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการด้านทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตรที่ถูกออกแบบไว้อย่างเป็นระบบ ผู้เรียนมีผลการฟังอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนดีกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน และมีทัศนคติที่ดีมากต่อการใช้อินเทอร์เน็ต โดยรวมแล้วสื่อดังกล่าวช่วยยกระดับทักษะการฟังอย่างมีวิจารณญาณและได้รับการยอมรับจากผู้เรียน ในมิติของวิชาชีพครู ผลสัมฤทธิ์ที่เพิ่มขึ้นชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาครูไม่ได้เพียงฝึกการฟังและการดูเชิงรับเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปสู่การใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ตีความ และตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและหลักฐาน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของครูในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องทำหน้าที่คัดกรองสื่อ ถ่ายทอดสาระอย่างมีคุณภาพ และสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน ขณะเดียวกันการพัฒนาทักษะนี้ยังสอดคล้องกับ PTRU Model (สมรรถนะที่ 6 การสื่อสารอย่างมีกลยุทธ์) ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยใช้เป็นกรอบในการผลิตบัณฑิตครู ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ที่เพิ่มขึ้นจึงไม่เพียงเป็นการยืนยันความสำเร็จของหลักสูตร แต่ยังสะท้อนถึงการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยให้ก้าวสู่การเป็นครูมืออาชีพที่มีคุณภาพ

3. ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม และความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการตรวจสอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า หลักสูตรที่ฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น มีค่า IOC อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ ส่วนผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก การที่นักศึกษาครูรู้สึกพึงพอใจกับการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อมัลติมีเดียในหลักสูตร ยังสะท้อนถึงความสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคดิจิทัล และตรงกับข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิที่ชี้ว่าควรเสริมสื่อที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจและเพิ่มประสิทธิผลของการเรียนรู้ ความพึงพอใจดังกล่าวไม่เพียงแสดงถึงคุณภาพเชิงเนื้อหาของหลักสูตร แต่ยังยืนยันว่าหลักสูตรสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณได้จริง สอดคล้องกับ นภาพรณ ธัญญา พบว่า ผู้เข้าการอบรมมีทักษะการออกแบบการเรียนรู้ และความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (นภาพรณ ธัญญา, 2564) แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่ออกแบบบนพื้นฐานความต้องการจริงของผู้เรียน และผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จะสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองในวิชาชีพครู

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหาสาระ 4) วิธีการฝึกอบรม 5) สื่อประกอบการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล โดยมีค่า IOC อยู่ในระดับเหมาะสมมาก 2) คะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ส่วนค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์ (E_1/E_2) = $87.3/87.8$ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และ 3) ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ และผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) การนำหลักสูตรไปใช้ต่อยอดสำหรับนักศึกษาครู ซึ่งสามารถนำไปบูรณาการในรายวิชาหรือกิจกรรมพัฒนานักศึกษาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยเฉพาะในชั้นปีที่ 1 โดยบรรจุเป็นกิจกรรมเสริมความเป็นครู เพื่อสร้างพื้นฐานการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณตั้งแต่เริ่มต้น เนื่องจากเป็นทักษะที่สามารถต่อยอดไปสู่การเรียนรู้วิชาชีพครูในปีต่อ ๆ ไปได้ 2) การพัฒนาครูประจำการและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กิจกรรมในหลักสูตร เช่น แก้อันนี้มีเรื่องเล่า การถก (ไม่)เถียง การวิเคราะห์คลิปข่าว สะท้อนผล และทำแผนพัฒนาตนเอง เหมาะที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการพัฒนาครูประจำการ รวมทั้งนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถใช้วิจารณญาณกับข้อมูลและสื่อดิจิทัล และถ่ายทอดต่อให้นักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ 3) การประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลและมัลติมีเดีย ใบงาน Cornell Listening Note, ตารางตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล และอินโฟกราฟิกที่ออกแบบไว้ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทย และวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร เพื่อช่วยกระตุ้นความสนใจและพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนยุคดิจิทัล และ 4) การใช้เป็นต้นแบบหลักสูตรฝึกอบรมอื่น ๆ หลักสูตรนี้สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารในบริบทอื่น ๆ ได้ เช่น การอบรมครูด้านการใช้สื่อออนไลน์ หรือการอบรมเยาวชนด้านการรู้เท่าทันสื่อ ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปควรขยายไปสู่การศึกษาลักษณะอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน การคิดแก้ปัญหา หรือการรู้เท่าทันสื่อ

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับบ่มเพาะนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนจากกองทุนสนับสนุนงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ วงศ์ถามาตย์. (2562). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสอนคิดวิเคราะห์สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กองบรรณาธิการประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2566). ม. ราชภัฏ 38 แห่ง เปิดโมเดลผลิตครู กำหนด 17 สมรรถนะสร้างมืออาชีพ. ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/9sOax>
- กาญจนา ต้นโพธิ์. (2563). ศิลปะการฟังเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะครุศาสตร์. (2566). รายงานการประชุมวิชาการคณะครุศาสตร์ ประจำปี 2566. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- _____. (2567). แผนการพัฒนานักศึกษา คณะครุศาสตร์. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- นภวรรณ ขาติมนตรี และคณะ. (2568). คู่มือการประเมินสมรรถนะนักศึกษาครูตามรูปแบบฐานสมรรถนะ SSKRU PTRU Model พุทธศักราช 2568. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- นภาพรณ ัญญา. (2564). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการออกแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(12), 347-359.
- ปัจจิรี ศรีโชค และคณะ. (16 มกราคม 2567). การสัมภาษณ์ในการประชุมประจำสาขาวิชาครั้ง 1/2567. (สุธาสิณี ธิ์ฐปิตินันท์, ผู้สัมภาษณ์)
- แพรธาทอง อุดมกัน. (2564). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการสอน B-SLIM สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.